

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с. 2. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации. – К.: Астрал, 1997. – 310 с. 3. Бехта І. Дискурс наратора в англомовній прозі. – К.: Грамота, 2004. – 304 с. 4. Гальперин І.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 138 с. 5. Гак В.Г. Языковое преобразование – М.: Языки русской культуры. – 1998. – 763 с. 6. Зоріацьак Р. Боліти болем слова нашого...–Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2005. – 294 с. 7. Каменская О.Л. Текст коммуникации. – М.: ВШ, 1990. – 151с. 8. Карасик В. Н. Язык социального статуса. – М.: Наука, 1980. – 329 с. 9. Красных В.В. Основы психолингвистики и теории коммуникации. – М.: Гнозис, 2001. – 270 с. 10. Кобякова І.К. Функции языка в отношении к мышлению //Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – №3 (36), 2002. – С. 41-47. 11. Кагановська О.М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романистики середини ХХ сторіччя). – К.:КНЛУ, 2002. – 292 с. 12. Корунець І.В. Теорія і практика романистики середини ХХ сторіччя). – Вінниця: Нова книга, 2001. – 448 с. 13. Кочерган М.Н. Загальне мовознавство. – К.:Академія, 2003. – 463 с. 14. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту. – М.:Просвещение, 1988. – 192 с. 15. Лихачев Д.С. Текстология. – СПб.: Алетейя, 2001. – 759 с. 16. Мірошніченко В.В. Авторська концепція художнього твору: онтогенезис і експансія (на матеріалі англомовної та французької україністики) : Монографія. – Запоріжжя: ЗУ, – 2003. – 383 с. 17. Приходько А.Н. Синтаксис естественного языка в фокусе когнитивно-коммуникативной парадигмы // Вісник Харківського нац.ун-та ім. В.Н.Каразіна. - №609. – Харків: Константа, 2003. – С.84-89. 18. Радчук В.Д. Перекладацька проба // Вісник СумДУ. Серія Філологічні науки, 2004. - №4(63). – С.149-154. 19. Черноватий Л.М. Особливості навчальних матеріалів для підготовки перекладачів // Вісник СумДУ. – 2002. - №4(37). – С.184-188. 20. Швачко С.О. Навчити вчитися!: Посібник. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 133 с. 21. Швачко С.О., Кобякова І.К. Вступ до мовознавства: Посібник. – Вінниця: Фоліант, 2005. – 221 с. 22. Швачко С.О., Кобякова І.К. Нові технології вивчення квантитативних одиниць англійської мови // 36. Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес: Матеріали міжнародної наукової конференції (24-25 листопада 2004 р.) – Чернівці: Рута, 2004. – С.297-298.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІРОНІЧНИХ КОНСТАТИВІВ У ЗАГОЛОВКАХ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ

Коваленко А.М. (Суми)

Одним із пріоритетних напрямків лінгвістичних досліджень на сучасному етапі розвитку науки про мову є вивчення комунікативно-прагматичних аспектів використання мови, яке передбачає розгляд мови у реальних контекстах функціонування. Включення прагматичного компонента видається важливим для лінгвістичного опису, тому що ігнорування прагматичним аспектом, пов'язаним із фактором мовця, не може забезпечити проникнення в онтологічну сутність мови як засобу спілкування.

Значна роль в інтерпретації повідомлення належить заголовку, який дає можливість зрозуміти позицію редакції та ставлення автора до висвітлюваної інформації. Основний прагматичний зміст заголовка полягає в тому, що він використовується як засіб привернення читачького інтересу.

Іронічний заголовок виступає цілеспрямованим способом вираження інтенції автора та висловлює оцінку подій, про які йдеться, що впливає на сприйняття інформації адресатом. Саме тому завданням дослідження є простежити функціонування іронічних заголовків у журнальних повідомленнях.

У дослідженні підтримуємо точку зору, згідно з якою іронія визначається як прагматичне явище, що пов'язане з навмисним наміром мовця передати його нещирість [1, 1468; 2, 1786]. Постійним індикатором іронічної нещирості виступає навмисне порушення мовцем низки інших умов успішності мовленнєвого акту. Умови успішності є низкою актомовленнєвих пресупозицій, дотримання яких є необхідною умовою для ефективного здійснення мовленнєвого акту.

Кожний тип ілокутивного акту характеризується умовами, виконання яких є необхідним для його успішного здійснення. Розрізняють попередні умови, умови ширості та суттєві умови. Якщо висловлювання використовується як мовленнєвий акт відповідно до своєї основної функції, то зазначені вище умови повинні бути виконаними. Тому вважаємо за необхідне визначити умови успішності іронічного констативу.

Оскільки порушення умови пропозиційного змісту констативної ілокутивної сили є неможливим, тому що констативний тип не накладає обмежень на пропозиційний зміст, а умова ширості, навпаки, у всіх випадках порушується адресантом іронічного висловлювання, почнемо з розгляду прикладів порушення загальних попередніх умов для всіх констативних ілокутивних сил. Ілюстрацією порушення першої попередньої умови є іронічне твердження у прикладі:

A Good Time for Crime

It's easier to be bad in Italy, thanks to recent Parliamentary vote that turned 100 crimes into mere petty offenses. The measure was aimed at updating the country's clogged justice system (Newsweek, June 28, 1999).

Іронічний констатив у наведеному вище заголовку утворюється в результаті порушення мовцем умови ширості, що передбачає впевненість мовця відповідно до його твердження у дійсному стані справ. Це порушення супроводжується недотриманням автором однієї з вимог, що висуваються загальними попередніми

умовами, вимог немотивованості та неочевидності того, що стверджується. До того ж, іронічний зміст заголовка підсилюється вживанням двох контрастних лексем: *good*, що передає позитивно-оцінне значення, та *crime* – передає негативно-оцінне значення. Для адресата показником іронічної нещирості мовця є саме необґрунтованість його твердження.

Неправильне вживання мовцем різних компонентів ілюктивної сили є непрямим запереченням прагматичних правил. Адресант прямо не заявляє про порушення правил, але розраховує на підготовленість адресата, яка дозволить йому побачити це порушення. Виявлення дії цього заперечення сприяє правильній інтерпретації іронічного висловлювання. Крім того, для деяких іронічних констативів і для іронічних мовленнєвих актів інших типів характерним є те, що заперечення на прагматичному рівні не супроводжується запереченням на пропозиційному рівні. Вважаємо, що в таких випадках більш адекватним критерієм для виявлення дії механізму породження іронії стає актомовленнєвий критерій успішності / неуспішності. Тому поняття заперечення треба розширити: крім заперечення на пропозиційному рівні, воно повинно охоплювати поняття порушення прагматичних правил, що є своєрідним запереченням або скасуванням мовленнєвого акту.

Таким чином, схема умов успішного здійснення іронічного констативу буде мати такий вигляд:

умова пропозиційного змісту – будь-яка пропозиція;

попередні умови – 1) іронічний адресат має достатню контекстуальну та фонову інформацію для сприйняття іронії; 2) іронічний мовець вважає, що іронічний адресат має достатню контекстуальну та фонову інформацію для сприйняття іронії; 3) в іронічного мовця відсутні підстави вважати *p* істинним (або для іронічного мовця очевидно, що іронічний адресат знає, що *p*, і йому не потрібно нагадування);

умови щирості – 1) іронічний мовець хоче, щоб іронічний адресат зрозумів, що іронічний мовець нещирий; 2) іронічний мовець не вважає, що *p* (або іронічний мовець не вважає своє повідомлення інформативним);

суттєва умова – цей акт розглядається як акт навмисного передання нещирості щодо цього повідомлення про стан справ.

Таким чином, іронічні констативи утворюються в результаті порушення мовцем умови щирості, що передбачає впевненість мовця у тому, що його твердження відповідає дійсному стану справ. Це порушення супроводжується недотриманням автором іронічного твердження однієї з умов, які висувуються загальними попередніми умовами, умовами вмотивованості та неочевидності того, що стверджується.

ЛІТЕРАТУРА

1. Toplak M., Katz A.N. On the uses of sarcastic irony // *Journal of Pragmatics*. – 2000. – Vol. 32, №10. – P. 1467-1488.
2. Utsumi A. Verbal irony as implicit display of ironic environment: Distinguishing ironic utterances from nonirony // *Journal of Pragmatics*. – 2000. – Vol. 32, №12. – P. 1777-1806.

ВЕРБАЛЬНІ МАРКЕРИ СТАТУСНОЇ АСИМЕТРІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ПАРЕНТАЛЬНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Козлова В.В. (Суми)

Антропоцентрична спрямованість сучасної лінгвістичної науки зумовлює актуальність дослідження різноманітних характеристик актантів реальних дискурсів. Однією з таких характеристик виступає соціальний статус мовця, як фактор, що впливає на стиль його мовленнєвої поведінки.

Парентальний діалогічний дискурс, що представляє собою тип особистісно-орієнтованого спілкування сімейно-побутової сфери, характеризується статусною асиметрією. Статусна асиметрія англomовного парентального діалогічного дискурсу зумовлена соціальною, віковою та ролівою нерівністю учасників спілкування (батьків та їхніх дітей) і актуалізується у виборі системи вербальних і невербальних індексів.

При мовленнєвій взаємодії актантів англomовного парентального діалогічного дискурсу саме комунікативна поведінка батьків характеризується високим рівнем статусних реалізацій. Характерними статусно-маркованими ситуаціями спілкування вважаємо міжособистісні ситуації морально-емоційного впливу та міжособистісні ситуації морально-волевитивного впливу.

Аналіз мовного матеріалу показує, що в ситуаціях морально-емоційного впливу з боку батьків відбувається експліцитна демонстрація критичного ставлення до дій партнера по комунікації (дитини) із залученням висловлювань засудження: *It was very wrong of you, You should be ashamed, I'm really disappointed in you.*, що містять дієслова з негативною семантикою та інтенсифікатори; висловлювань попередження: *How many times must I tell you it's dangerous. One day you'll fall and when where you'll be!* з акцентуацією наполегливості попередження та можливих наслідків дії.

Для міжособистісних ситуацій морально-волевитивного впливу характерним виявляється застосування батьками висловлювань дозволу: *All right, you can watch Rugsats if you put your blue dress on...*, з чіткою вербалізацією умов його надання за рахунок вживання категорії модальності та умовних речень; висловлювань заборони: *You're grounded. I'm not letting you out of this room until you tell me.* із залученням пасивного стану як індикатора своєї влади; та висловлювань наказу: *Quickly do teeth. Hurry up. Go to sleep. Stop playing with your dinner and eat it.* що здебільшого звучать різко та імперативно не залишаючи можливостей для спречань.

В комунікативній поведінці батьків, особливо матері, простежується тенденція до використання своєї